

RENATA SZCZEPANIAK

WSPÓŁCZESNE *LIBRI MUNDI*.KOMUNIKACJA, EDUKACJA, BIBLIOTEKA
W WARUNKACH WIELOKULTUROWOŚCI

Wielokulturowość jest – według antropologa Wojciecha Burszty – znamiem współczesności. Ta współczesna wielokulturowość „dalece odbiega [jednak] od obrazu tej wielokulturowości, którą opisywała jeszcze niedawno antropologia”¹. Wielokulturowość współczesności wyraża się poprzez obecność różnic kulturowych w państwach, które posiadają swoje mniejszości (etniczne, religijne) domagające się własnego miejsca w kulturze narodowej, jest to więc raczej „multikulturalizm”². W. Burszta zauważył: „Nie ma dni, abyśmy nie byli powiadamiani, że coś, co ma wielokulturowość albo międzykulturowość w herbie, właśnie znajdzie kolejną realizację pod postacią festiwalu, kampusu, debaty, koncertu, interdyscyplinarnej konferencji”³. Rok 2008 został ogłoszony przez Komisję Europejską Rokiem Dialogu Międzykulturowego. W październiku 2009 roku został przyjęty w Paryżu przez Konferencję Generalną UNESCO *Manifest o bibliotece wielokulturowej*. Według tego dokumentu „Społeczeństwo, w którym żyjemy, jest coraz bardziej zróżnicowane. [...] Globalizacja, wzrost migracji, szybsze sposoby porozumiewania się, łatwość przemieszczania się i inne siły oddziaływające w XXI wieku, stanowią [...] czynniki sprzyjające różnorodności kulturowej w wielu krajach, w których wcześniej [ta różnorodność kulturowa] nie występowała bądź umacniające już istniejącą wielokulturowość”⁴.

¹ W. J. Burszta, *Antropologia kultury. Tematy, teorie interpretacje*, Poznań 1998, s. 150.

² Zob. W. Dakszewicz, *Wielokulturowość a ideologia multikulturalizmu*, [online] www.sapientio-kracja.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=109:wielokulturowo-a-multikulturalizm&catid=39:wojciech-daszewicz&Itemid=67#_ftn2 [dostęp 15 IV 2012].

³ W. J. Burszta, *Międzykulturowość – znamię czasów. Wprowadzenie*, „Kultura Współczesna”, 2 (56) 2008, s. 16.

⁴ *Manifest o bibliotece wielokulturowej*, [online], www.ebib.info/images/SBP/manifestunesco-ifla.pdf [dostęp 15 IV 2012].

Idea tzw. *liber mundi* (księgi świata), księgi gromadzącej wiedzę ludzkości, pozwalającej przemieszczać się dowolnie w czasie i przestrzeni, mówić różnymi językami, sięga czasów średniowiecza, a spopularyzowana została w XVII wieku za sprawą sekty różokrzyżowców. Żyjemy w rzeczywistości, w której idee sprzed pięciu wieków mają po raz pierwszy okazję się ziścić, w świecie, w którym wiedza, książka, edukacja i komunikacja przenikają się w wielokulturowej „globalnej sieci”. Rozwój nauki i techniki oraz proces globalizacji powodują kurczenie się współczesnego świata. Współczesnym *liber mundi* (a raczej w liczbie mnogiej – *libri mundi*) ma być Internet, którego „księgi” mają scalać całą wiedzę świata⁵.

Współczesna wielokulturowość to obszar, w którym współdziałają ze sobą komunikacja (komunikacja międzykulturowa), edukacja (międzykulturowa edukacja) i biblioteka (jako skarbnica „globalnej wiedzy”). Ponieważ poprzez wielokulturowość lub różnorodność kulturową rozumie się „harmonijne współistnienie i oddziaływanie na siebie różnych kultur”⁶, należałoby w tym miejscu omówić pokrótce funkcjonujące koncepcje kultury.

WYBRANE KONCEPCJE KULTURY

Kultura jest pojęciem szerokim i wieloznacznym. Według Powszechnej Deklaracji UNESCO *O różnorodności kulturowej* z 2001 roku „kultura przyjmuje różne formy w czasie i przestrzeni. Różnorodność ta wyraża się w oryginalności i mnogości tożsamości, cechujących grupy i społeczeństwa tworzące ludzkość. [Kultura ...] stanowi wspólne dziedzictwo ludzkości”⁷. Istnieje wiele definicji kultury. O ile w potocznym rozumieniu pojęcie „kultury” łączy się z tzw. kulturą wysoką, czyli kulturą intelektualną, o tyle pojęcie to – np. w psychologii i antropologii społecznej – „jest na tyle szerokie, że obejmuje również codzienne sposoby zachowania, w tym przede wszystkim – komunikowania się z otoczeniem”⁸. Tę swoistą właściwość kultury – wyrażającą się poprzez wspólną wszystkim ludziom potrzebę komunikowania się – podkreślił w jednej z pierwszych usystematyzowanych definicji kultury XIX-wieczny angielski antropolog Edward B. Tylor.

Większość badaczy jest zgodna co do przynajmniej trzech wyznaczników kultury: jest ona systemem symboli, ma ciągłość, nabywana jest w procesie uczenia się. Kultura jest sposobem adaptacji do środowiska, jest zmienna, ale równocześnie podlega kontynuacji⁹. Amerykański antropolog Edward T. Hall, zwany ojcem komunikacji międzykulturowej, uważał, iż nasza rodzima kultura określa sposób, w jaki uczymy się umiejętno-

⁵ Por. A. D r ó Ź d Ź, *Od liber mundi do hipertekstu. Książka w świecie utopii*, Warszawa 2009.

⁶ Zob. *Manifest o bibliotece ...*

⁷ Powszechna deklaracja UNESCO o różnorodności kulturowej przyjęta jednomyślnie na 31 sesji Konferencji Generalnej UNESCO, Paryż, 2 listopada 2001 roku, [online], www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Dekl_o_roznorodnosci.pdf [dostęp 15 IV 2012].

⁸ M. K i s i ł o w a k a, M. P r z a s t e k - S a m o k o w a, *Identyfikacja różnic kulturowych w procesie komunikacji z użytkownikiem*, [online], bbc.uw.edu.pl/Content/20/17.pdf [dostęp 15 IV 2012].

⁹ M. S z o p s k i, *Komunikowanie międzykulturowe*, Warszawa 2005, s. 17.

ści życia w społeczeństwie (w procesie socjalizacji, zwanym też inkulturacją) i dlatego też członkowie różnych kultur porozumiewają się odmiennie. Poprzez pryzmat rodzimej kultury uczymy się języka, norm i reguł postępowania, również nasza osobowość kształtowana jest przez wzory kultury rodzimej¹⁰. Podstawowym założeniem tego spojrzenia na kulturę jest zgoda na różnorodność, a zarazem równość kultur.

Coraz powszechniejszym od kilku lat podejściem badawczym jest teoria zakładająca istotne, dominujące wręcz znaczenie uwarunkowań społecznych i kulturowych przy kształtowaniu się różnic narodowościowych i wzajemnego postrzegania się przedstawicieli różnych narodów. Pionierem tej teorii był holenderski socjolog Geert Hofstede. W swojej opublikowanej w 1991 roku książce *Cultures and Organizations*¹¹, segregując kultury narodowe, wprowadza on cztery wymiary zachowań kulturowych: dystans wobec władzy (od małego do dużego), stopień unikania niepewności (od słabego do silnego), relacja pomiędzy indywidualizmem i kolektywizmem, relacja pomiędzy męskim i żeńskim typem kultury. Hofstede jako jeden z pierwszych dostrzegł, że nie należy przenosić określonych schematów i strategii na inny grunt bez uwzględnienia lokalnych odmienności kulturowych. Według Geerta Hofstede kultura jest „kolektywnym zaprogramowaniem umysłu, które wyróżnia jedną grupę społeczną od innych”¹².

Funkcjonujące definicje kultury łączą to pojęcie nierozzerwalnie z pojęciem komunikowania. W połowie lat 80. XX wieku brytyjski teoretyk komunikacji Denis McQuail pisał: „Jeśli wydobędziemy z tych różnych sposobów użycia słowa „kultura” najistotniejsze elementy, dojdziemy do wniosku, że kultura musi mieć następujące atrybuty: być czymś kolektywnym i posiadanym wspólnie z innymi (nie ma kultury czysto indywidualnej). Musi ona mieć jakieś symboliczne formy ekspresji [...], a także pewne wzorce, porządek czy też regularność, z których wynikają pewne wymiary ocenne (choćby stopień zgodności z narzuconym wzorcem kulturowym). Istnieje (lub istniała) dynamiczna ciągłość w czasie (kultura żyje i zmienia się, ma historię, a potencjalnie również przyszłość). Być może najogólniejszym i koniecznym atrybutem kultury jest komunikacja, jako że kultura nie mogłaby rozwijać się, trwać, rozszerzać się – w ogóle nie mogłaby się udać bez komunikacji”¹³.

POJĘCIE INTERKULTUROWEJ KOMUNIKACJI

Komunikacja międzykulturowa (czy raczej „interkulturowa” – „pomiedzykulturowa”) to według amerykańskiego teoretyka komunikacji Williama B. Gudykusta „interpersonalna komunikacja społeczna pomiędzy jednostkowymi przedstawicielami różnych

¹⁰ Tamże, s. 5.

¹¹ G. Hofstede, *Cultures and Organizations: Software of the Mind*, London 1991, wyd. polskie: *Kultury i organizacje. Zaprogramowanie umysłu*, tłum. M. Durska, Warszawa 2000.

¹² P. Makin, C. Cooper, Ch. Cox, *Organizacja a kontrakt psychologiczny. Zarządzanie ludźmi w pracy*, przeł. G. Kranas, Warszawa 2000, s. 234.

¹³ D. McQuail, *Teoria komunikowania masowego*, Warszawa 2007, s. 126.

kultur [narodowych czy etnicznych]”¹⁴. Według Jerzego Mikułowskiego Pomorskiego „komunikację nazwiemy kulturową wówczas, gdy ludzkie praktyki komunikowania i związane z nimi znaczenia są społecznie osadzone, to znaczy związane z określonym czasem, miejscem i społecznym otoczeniem”¹⁵. Komunikację międzykulturową określa się również jako „akt rozumienia i bycia rozumianym przez audytorium o innej kulturze”¹⁶. Komunikacja międzykulturowa jest zjawiskiem bardzo złożonym, szerokim i wielowymiarowym. Zachodzi ona na poziomie grupowym i osobowym. Jej uczestnikami są reprezentanci różnych kultur. Może mieć charakter międzyplemienny, międzyetniczny, międzynarodowy, międzycywilizacyjny czy też międzywyznaniowy¹⁷.

Według niemieckiego teoretyka komunikacji Hansa-Jürgena Luesebrinka „termin «komunikacja interkulturowa» jest obecnie, w zależności od konkretnej dyscypliny i obszaru kulturowego, różnorodnie pojmowany. Wąska, używana przede wszystkim przez lingwistów definicja, sprowadza komunikację interkulturową do komunikacji interpersonalnej, komunikacji *face-to-face* pomiędzy członkami różnych kultur. [...] Jeśli pod tym pojęciem będziemy rozumieć komunikacyjny wymiar relacji pomiędzy członkami różnych kultur, i tak można zakres tego pojęcia różnie definiować: może on, jak w przypadku badań zorientowanych *stricte* lingwistycznie, dotyczyć wyłącznie poziomu bezpośredniej interakcji, tzn. dialogu werbalnego i dialogu prowadzonego przy pomocy innych środków komunikacyjnych (gesty, ruchy ciała, intonacja) pomiędzy członkami różnych kultur; może również, jak pokazują liczne badania, być pojmowane szerzej i wykraczać poza obszar komunikacji, interakcji *face-to-face*”¹⁸.

Komunikowanie interkulturowe wkracza do edukacji szkolnej, jest obecnie również przedmiotem licznych kursów uniwersyteckich. Na wielu uczelniach powstają w ramach studiów kulturoznawczych specjalizacje z zakresu komunikacji kulturowej, w szczególności na zgodnych z systemem bolońskim 2-letnich uzupełniających studiach magisterskich. Na kierunkach filologicznych, potem pedagogicznych i ekonomicznych, pojawiły się kursy z zakresu interkulturowej dydaktyki, podstaw międzykulturowej edukacji.

POJĘCIE EDUKACJI MIĘDZYKULTUROWEJ

Należałoby w tym miejscu spróbować uporządkować funkcjonujące definicje pojęcia edukacja międzykulturowa. To termin funkcjonujący w języku polskim od niedawna.

¹⁴ *Handbook of international and intercultural communication*, ed. William B. Gudykunst, Bella Mody, Thousand Oaks [etc.] 2001, p. 2.

¹⁵ J. Mikułowski Pomorski, *Jak narody porozumiewają się ze sobą w komunikacji międzykulturowej i komunikowaniu medialnym*, Kraków 2007, s. 20.

¹⁶ K. Sitaram, R. T. Coggell: *Foundations of Intercultural Communications*, Columbus 1976, s. 26, [za:] J. Mikułowski Pomorski, *Komunikacja międzykulturowa. Wprowadzenie*, Kraków 1999, s. 11.

¹⁷ T. Paleczny, *Interpersonalne stosunki międzykulturowe*, Kraków 2007, s. 221.

¹⁸ H. - J. Luesebrink, *Interkulturelle Kommunikation. Interaktion, Fremdwahrnehmung, Kulturtransfer*, Stuttgart, Weimar 2005, s. 7, 8.

Jedna z funkcjonujących definicji opisuje edukację międzykulturową jako „konceptę kształtowania przez edukację rozumienia odmienności kulturowych, [... konceptę, której] celem nie jest budowanie zunifikowanej kultury globalnej, lecz poszerzenie własnej tożsamości jednostkowej i społecznej przez kontakt z innymi kulturami oraz propagowanie postaw tolerancji i dialogu”¹⁹. Edukację międzykulturową można również określić jako edukację mniejszości (narodowych, etnicznych, wyznaniowych, imigrantów, uchodźców), która to edukacja odbywa się w środowisku większości. Powinna uwzględniać potrzeby językowe tych grup oraz różnice kulturowe. Pojęcie to może być również definiowane znacznie szerzej – jako istotna część edukacji globalnej. Tak pojmowana edukacja międzykulturowa (a raczej „edukacja w warunkach zróżnicowania kulturowego”) to edukacja o procesach społecznych, uwarunkowaniach kulturowych. Ma ona celu uczenie otwartości, budzenie ciekawości i chęci poznania innych, poszukiwanie podobieństw i dążenie do zrozumienia różnic. W tak szeroko rozumianej edukacji międzykulturowej wyróżnia się następujące obszary: edukację wielokulturową, edukację międzykulturową, edukację regionalną, edukację obywatelską, edukację europejską, edukację szkolną i uniwersytecką.

Edukacja wielokulturowa to „model rozwiązań oparty na dążeniu do objęcia kontrolą przez państwo dynamiki kulturowej społeczeństwa i dostosowania systemu oświaty do potrzeb różnych grup kulturowych”²⁰. Tak rozumiana edukacja wielokulturowa pojawiła się najpierw na kontynencie amerykańskim (USA, Kanada), w społeczeństwach zróżnicowanych narodowościowo, jako koncepcja rozwiązywania napięć narodowościowych poprzez system edukacyjny²¹.

Edukacja regionalna to – według teoretyka edukacji międzykulturowej Jerzego Nikiforowicza – „edukacja środowiskowa, wszelkie działania przekazujące wiedzę o «ojczyźnie prywatnej» i kształtujące więzi z nią”²². Podstawowe pojęcia definiujące edukację regionalną to „region”, „kultura regionalna”, „regionalność”, „regionalizm” i „regionalizacja”²³. Założeniem edukacji regionalnej „powinno być kształtowanie poczucia przynależności społecznej i terytorialnej, jako podstawy zaangażowania się w funkcjonowanie we własnym środowisku, a także wyjście w inne społeczności i kultury”²⁴.

Edukacja obywatelska związana jest z „edukacją dla demokracji, której istotą jest zgoda obywateli i ich uczestnictwo w powoływaniu demokratycznych władz (z jednoczesnym ograniczeniem ich kompetencji w celu ochrony swobód obywatelskich)”²⁵.

¹⁹ *Edukacja międzykulturowa*, [w:] *Pedagogika. Leksykon PWN*, red. B. Milerski, B. Śliwierski, Warszawa 2000, s. 55.

²⁰ P. P. Grzybowski, *Edukacja międzykulturowa – przewodnik. Pojęcia – literatura – adresy*, Kraków 2008, s. 51.

²¹ J. Nikiforowicz, *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa 2009, s. 264.

²² Tamże, s. 502.

²³ P. P. Grzybowski, dz. cyt., s. 74.

²⁴ Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, *Strategia Rozwoju Edukacji na lata 2007–2013*, sierpień 2005 r., [online], [http://www.cie.gov.pl/HLP%5Cfiles.nsf/0/1D69FE3F2056D2DCC1257068004FA7F7/\\$file/strategia_2007_2013.pdf?Open](http://www.cie.gov.pl/HLP%5Cfiles.nsf/0/1D69FE3F2056D2DCC1257068004FA7F7/$file/strategia_2007_2013.pdf?Open) [dostęp 15 IV 2012].

²⁵ J. Nikiforowicz, dz. cyt., s. 502.

Istotnym elementem współczesnej edukacji w warunkach zróżnicowania kulturowego (szczególnie po 2004 roku) jest tzw. „edukacja europejska”. Komisja Europejska wskazuje często na międzykulturowość jako ogół praktyk edukacyjnych, mających na celu propagowanie szacunku i wzajemnego zrozumienia, niezależnie od przynależności kulturowej, lingwistycznej, etnicznej czy religijnej. Edukacja europejska ma przede wszystkim uczyć mediacji i rozwiązywania konfliktów mimo konfrontacji wielokrotnie niespójnych i przeciwstawnych wartości²⁶.

Pierwszą i bardzo istotnym obszarem międzykulturowego uczenia się jest na pewno edukacja szkolna i uniwersytecka. Istotnym elementem tej edukacji są międzynarodowe wymiany młodzieżowe, które – we współczesnym rozumieniu – narodziły się po II wojnie światowej. Pierwsze międzynarodowe spotkania młodych ludzi zainspirowane były ideą pojednania i międzynarodowego zrozumienia pomiędzy byłymi wrogami. „Od tego czasu wiele się zmieniło. Przekonanie, że sam kontakt automatycznie zagwarantuje zrozumienie międzynarodowe, szybko ustąpiło miejsca różnorodnym podejściom pedagogicznym, nadającym strukturę międzynarodowym spotkaniom i wymianom. Bilateralne spotkania przerodziły się w wielokulturowe projekty angażujące uczestników z różnych krajów i kultur”²⁷.

WIELOKULTUROWA BIBLIOTEKA

Idee międzykulturowej komunikacji i edukacji łączy w sobie idea „wielokulturowej biblioteki”. Paryski manifest UNESCO/IFLA z 2009 roku określił podstawową funkcję takiej biblioteki jako pośrednictwo w „dialogu w globalnym społeczeństwie wielokulturowym”. Biblioteki, funkcjonując jako centra edukacyjne, kulturalne i informacyjne, służą jednocześnie różnym potrzebom i różnym społecznościom. Różnorodność kulturowa czy wielokulturowość ma stanowić tu podstawę zbiorowej siły lokalnych wspólnot. Ta różnorodność „jest wspólnym dziedzictwem ludzkości i powinna być pielęgnowana i zachowywana dla dobra wszystkich. [...] Poszanowanie różnorodności kultur, tolerancja, dialog i współpraca w klimacie zaufania i wzajemnego zrozumienia są jedną z najlepszych gwarancji międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa”²⁸. Dlatego „wszystkie typy bibliotek powinny odzwierciedlać, podtrzymywać i upowszechniać różnorodność kulturową i językową na płaszczyźnie międzynarodowej, krajowej i lokalnej, wspierając w ten sposób dialog międzykulturowy i aktywne obywatelstwo”²⁹.

²⁶ Rada Europy i Komisja Europejska, *Uczenie się międzykulturowe*, Strasburg 2000.

²⁷ Program Młodzież. Pakiet Edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu. Część 2. Edukacja międzykulturowa, s. 41, [online], http://www.platformakultury.pl/files/2011-01-10/pajp_edukacja.pdf [dostęp 15 IV 2012].

²⁸ *Manifest o bibliotece wielokulturowej*, [online], www.ebib.info/images/SBP/manifestunesco-ifla.pdf [dostęp 15 IV 2012].

²⁹ Tamże.

Zgodnie z założeniami *Manifestu* w społeczeństwie globalnym każdy powinien mieć możliwość korzystania z pełnej gamy usług bibliotecznych i informacyjnych. Biblioteki w takim społeczeństwie powinny: „służyć wszystkim [...], bez dyskryminacji ze względu na dziedzictwo kulturowe i językowe; dostarczać informacje w odpowiednich językach i tekstach; umożliwiać dostęp do szerokiego zasobu dokumentów i usług reprezentujących wszystkie grupy użytkowników i wszystkie potrzeby; zatrudniać personel, który odzwierciedla zróżnicowanie społeczności i który ma wykształcenie pozwalające mu na pracę z różnymi grupami i służenie im. [...] Specjalną uwagę należy poświęcić grupom, które są często marginalizowane w społecznościach wielokulturowych: mniejszościom, osobom ubiegającym się o azyl i uchodźcom, cudzoziemcom z czasowym prawem pobytu, imigrantom zarobkowym i rdzennym wspólnotom”³⁰.

Do zadań wielokulturowej biblioteki należałoby przede wszystkim: upowszechnianie większej świadomości pozytywnej wartości różnorodności kulturowej, a także: popieranie różnorodności językowej, ułatwianie harmonijnego współistnienia wielu języków; chronienie dziedzictwa językowego i kulturowego, a także wspieranie twórczości i upowszechniania we wszystkich właściwych językach; wspieranie włączania oraz uczestnictwa osób i grup, pochodzących z wszelkich środowisk kulturowych; wspomaganie sprawności w korzystaniu z informacji w epoce cyfrowej oraz opanowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych; promowanie różnorodności językowej i wspieranie powszechnego dostępu do cyberprzestrzeni; wspomaganie wymiany wiedzy i dobrych praktyk w dziedzinie pluralizmu kulturowego³¹.

Cele te biblioteka wielokulturowa ma osiągać poprzez: tworzenie zbiorów oraz zapewnianie usług wielokulturowych i wielojęzycznych (w tym z wykorzystaniem nośników cyfrowych i multimedialnych); włączanie, jako integralnej części usług, programów wspierających kształcenie użytkowników i nabywanie sprawności w korzystaniu z informacji; zapewnianie dostępu do źródeł bibliotecznych w odpowiednich językach; opracowanie, na stosownych nośnikach i w odpowiednich językach, materiału marketingowego tak, by przyciągnąć do biblioteki różne grupy³². Istotną częścią tak pojętej strategii biblioteki wielokulturowej są jej pracownicy. „Należy [...] [im] w związku z tym zapewnić szkolenie zawodowe i ustawiczne kształcenie skupiające się na usługach dla społeczności wielokulturowych, komunikacji międzykulturowej, kształtowaniu postawy otwartości, przeciwdziałaniu dyskryminacji, a także na znajomości kultur i języków. Personel biblioteki wielokulturowej powinien być reprezentatywny dla cech kulturowych i językowych charakterystycznych dla danych społeczności w celu uwrażliwiania na ich kulturę”³³.

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże.

³² Tamże.

³³ Tamże.

Autorzy *Manifestu o wielokulturowej bibliotece* zakończyli go apelem: „niniejszym prosi się decydentów wszystkich szczebli i społeczność bibliotekarzy na całym świecie o upowszechnianie Manifestu, stosowanie jego założeń i wypełnianie zalecanych w nim działań”³⁴. Dobrym przykładem dla realizacji idei biblioteki wielokulturowej w warunkach polskich są mediateki w bibliotekach publicznych, a w bibliotekach naukowych czytelnie europeistyczne.

Kilkanaście lat przed objęciem funkcji dyrektora Biblioteki Narodowej Argentyny Jorge Luis Borges napisał opowiadanie *Biblioteka Babel*. Opisał w nim świat, w którym rządzą dwa prawa: po pierwsze, wszystkie składające się na bibliotekę teksty zbudowane są z jednakowych elementów: liter, spacji, przecinka, kropki; po drugie, nie ma w niej dwu identycznych książek. Borgesowska Biblioteka Babel stanowi doskonały przykład różnorodności, ale jednocześnie tęsknoty za tym, co trwałe, istotne i stabilne. Różnorodność, a taką różnorodność stanowi wielokulturowość, nie może być bowiem wartością samą w sobie.

Można powiedzieć, że z „uwolnionej” idei społecznej komunikacji, powszechnej edukacji i idei powszechnie dostępnej biblioteki zrodziła się idea współczesnych *libri mundi*, „książek świata” w globalnej i „wolnej” sieci WWW. W tej Nowej Bibliotece trzeba utrzymać teraz porządek. Warto też przy tym przytoczyć myśl Andrzeja Drożdża: „Co robić, by obronić się przed dehumanizacją, postępującą w ślad za komputeryzacją i automatyzacją bibliotek? Pierwszym krokiem jest zrozumieć...”³⁵.

THE CONTEMPORARY LIBRI MUNDI. COMMUNICATION, EDUCATION, AND THE LIBRARY IN A MULTICULTURAL ENVIRONMENT

SUMMARY

The idea of the so-called “liber mundi”, that is, a book that gathers all human knowledge, allows to travel at will in space and time as well as to speak various languages, goes back to the Middle Ages. The development of science and technology as well as the process of globalisation result in the “shrinking” of the contemporary world. We live in a reality where for the first time the ideas from five centuries ago have a chance to become reality, where knowledge, books, education and communication interpenetrate each other in a multicultural “global web”.

³⁴ Tamże.

³⁵ A. D r ó ż d ż, dz. cyt., s. 360.